

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการ
เรียนรู้จังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้

Causal Factors Influencing Student Persistence in Pathum Thani
Provincial Office of Learning Encouragement Under The Department
Of Learning Encouragement

เพียงหทัย แก้วดวงงาม

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹The Graduate School, Kasetsart University

E-mail: pianghathai.k @ ku.th

Received: 2025-7-9; Revised: 2025-10-27; Accepted: 2025-10-30

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้ 2) เพื่อศึกษาขนาดอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้ 3) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แนวคิดเรื่องการคงอยู่ ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย การบูรณาการทางวิชาการและสังคม การรับรู้ความสามารถของตน และพฤติกรรมมีส่วนร่วมเป็นกรอบในการวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 387 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา ได้แก่ พฤติกรรมมีส่วนร่วม ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย และการบูรณาการทางสังคม โดยพฤติกรรมมีส่วนร่วมมีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อการคงอยู่ ขณะที่การรับรู้ความสามารถของตนส่งผลทางอ้อมทั้งบวกและลบ 2) ขนาดอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้พบว่า ปัจจัยพฤติกรรมมีส่วนร่วมมีอิทธิพลทางตรงต่อการคงอยู่ของนักศึกษามากที่สุด ($\beta = .615$) รองลงมาคือความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย ($\beta = .131$) ในขณะที่ปัจจัยการรับรู้ความสามารถของตนและการบูรณาการทางวิชาการมีอิทธิพลทางลบ 3) โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก ($\chi^2 = 21.027$, $df = 16$, $p\text{-value} = 0.176$, $CFI = 1.000$, $TLI = 0.999$, $RMSEA = 0.0995$, $SRMR = 0.013$) โมเดลมีความสอดคล้องข้อมูลเชิงประจักษ์ องค์ความรู้จากการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานโยบายหรือแนวทางการส่งเสริมให้เกิดการคงอยู่ของนักศึกษาในบริบทของการจัดการศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ : การคงอยู่ของนักศึกษา, ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย, การบูรณาการทางวิชาการ, การบูรณาการทางสังคม, การรับรู้ความสามารถของตน, โมเดลเชิงสาเหตุ

Abstract

This research article aimed to (1) to examine the causal factors influencing student persistence under the Pathum Thani Provincial Office of Learning Promotion, Department of Learning Promotion, (2) to investigate the effect sizes of those causal factors, and (3) to assess the model fit between the proposed causal model and the empirical data. This quantitative research was based on theoretical concepts including student persistence, goal commitment, academic and social integration, self-efficacy, and participatory behavior. The sample consisted of 387 upper secondary students expected to graduate in the second semester of the academic year 2024, selected through systematic sampling. The research instrument was a questionnaire, and the data were analyzed using descriptive statistics and Structural Equation Modeling (SEM). The research findings were as follows:

The findings revealed that: (1) The key factors influencing student persistence were participatory behavior, goal commitment, and social integration. Among these, participatory behavior had the strongest direct effect on persistence, while self-efficacy showed both positive and negative indirect effects. (2) The analysis of effect sizes showed that participatory behavior had the highest direct influence on student persistence ($\beta = .615$), followed by goal commitment ($\beta = .131$), whereas self-efficacy and academic integration had negative effects. (3) The causal model demonstrated a very good fit with the empirical data ($\chi^2 = 21.027$, $df = 16$, $p\text{-value} = 0.176$, $CFI = 1.000$, $TLI = 0.999$, $RMSEA = 0.095$, $SRMR = 0.013$). The knowledge derived from this research can be applied to the development of appropriate policies and strategies to enhance student persistence within the educational context under the Department of Learning encouragement.

Keyword : Student Retention, Goal Commitment, Academic Integration, Self-Efficacy, Causal Model

บทนำ

การพัฒนาการศึกษาไทยกำหนดทิศทางผ่านพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) กฎหมายการศึกษานับผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงและการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใหญ่ที่มีข้อจำกัดด้านเวลาและภาระหน้าที่ (Knowles, Holton & Swanson, 2015) กรมส่งเสริมการเรียนรู้จึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น ผ่าน 3 รูปแบบ ได้แก่ ในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัย (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสการศึกษา สถานการณ์ปัจจุบันยังพบว่าผู้เรียนหลุดจากระบบจำนวนมาก ส่งผลต่อโอกาสการทำงานและการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาว (UNESCO, 2015) ข้อมูลจากสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี พบว่านักเรียนกลางทะเลเรียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่สัดส่วนผู้จบการศึกษายังต่ำกว่า 13% ต่อภาคเรียน โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการเรียนเพื่อพัฒนาทักษะและอาชีพ อัตราการจบต่ำนี้ส่งผลให้เกิดความสูญเปล่าทางงบประมาณ และอาจเป็นอุปสรรคต่อเป้าหมายการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ 20 ปี (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2566) ดังนั้น การรักษาการ

คงอยู่ของนักศึกษาในระบบการศึกษาจึงเป็นภารกิจเร่งด่วน เพื่อให้สามารถเรียนจบ เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ และสร้างเศรษฐกิจที่เข้มแข็งและยั่งยืน (Hanushek & Woessmann, 2012)

เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของการหลุดออกจากระบบการศึกษาพบว่า มีหลายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลาออกของนักเรียน อาทิ ปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Spady, 1970), การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Astin, 1975) และสภาพแวดล้อมทางสถาบัน (Bean, 1980) โดยงานวิจัยภายหลังยังคงอ้างอิงถึงทฤษฎีเหล่านี้เพื่อตรวจสอบปัญหาการคงอยู่ของนักศึกษา เช่น งานของ Metz (2004) ที่ชี้ว่าแนวคิดเหล่านี้ยังมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับปัจจัยในการคงอยู่ในระบบการศึกษา อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีของ Vincent Tinto (1975) มักถูกมองว่าเป็นผลงานบุกเบิกที่วางรากฐานสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมการคงอยู่ของนักเรียนในระบบการศึกษา โดยเน้นว่าการบูรณาการทางวิชาการและสังคม รวมถึงความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเรียนต่อหรือออกกลางคัน

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้ พร้อมทั้งพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุ และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลดังกล่าวกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้แนวคิดของ Tinto, Astin และ Bean ผนวกกับหลักการด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ เช่น การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายและปรับปรุงแนวทางการจัดการศึกษาของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้
2. เพื่อศึกษาขนาดอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้
3. โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีความสอดคล้อง กับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ อย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยผู้วิจัย ได้มีการลำดับปัจจัยเชิงสาเหตุและผลระหว่างตัวแปรต่าง ๆ สามารถ อธิบายเส้นทางอิทธิพลของตัวแปรต่างๆ จากแบบจำลองสมมติฐาน ได้ดังนี้
 - 1.1 ปัจจัยการบูรณาการทางวิชาการส่งผลทางตรงและทางอ้อมผ่าน ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย ไปยังการคงอยู่
 - 1.2 ปัจจัยการบูรณาการทางสังคมส่งผลทางตรงและทางอ้อมผ่าน ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย ไปยังการคงอยู่
 - 1.3 ปัจจัยการรับรู้ความสามารถของตนเองส่งผลทางตรงและทางอ้อมผ่าน ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย การบูรณาการทางสังคม การบูรณาการทางวิชาการ ไปยังการคงอยู่
 - 1.4 ปัจจัยพฤติกรรมมีส่วนร่วมส่งผลทางตรงและทางอ้อมผ่าน การบูรณาการทางวิชาการ การบูรณาการทางสังคม ไปยังการคงอยู่
 - 1.5 ปัจจัยความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายส่งผลทางตรงต่อ การคงอยู่

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยเชิงสาเหตุ ที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้ ที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืน กับข้อมูลเชิงประจักษ์

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการคงอยู่ของนักศึกษา (Student Persistence) แนวคิดเกี่ยวกับ “การคงอยู่” (Persistence) หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาในการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันเดิมจนสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร โดยไม่ออกกลางคันหรือย้ายสถานศึกษาไปยังสถาบันอื่น ซึ่งมีความหมายผกผันกับคำว่า “การออกกลางคัน” (Dropout) ที่หมายถึงการพ้นสภาพจากการเป็นนักศึกษาก่อนที่จะสำเร็จการศึกษาด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น ผลการเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ ลาออก หรือถูกให้ออกจากระบบ (ตามนิยามเชิงระบบ)

Reason (2009) อธิบายเพิ่มเติมว่า แนวคิดเรื่อง “การคงอยู่” และ “การรักษานักศึกษาไว้” (Retention) แม้จะมีความเกี่ยวข้องกันแต่แตกต่างกันในระดับโครงสร้าง กล่าวคือ การรักษานักศึกษาเป็นปรากฏการณ์ขององค์กรที่มีเป้าหมายในการลดอัตราการหลุดออกจากระบบ ขณะที่ “การคงอยู่” เป็นมิติส่วนบุคคลที่สะท้อนความพยายามของนักศึกษาในการบรรลุเป้าหมายการศึกษาของตนเอง ดังนั้น การที่นักศึกษาสำเร็จการศึกษาจากสถาบันใดสถาบันหนึ่งไม่จำเป็นต้องเกิดจากการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันเดียวตลอดระยะเวลาการศึกษา

Berger และ Lyon (2005) ชี้ให้เห็นว่า ก่อนช่วงปลายทศวรรษ 1990 แนวคิด “Retention” และ “Persistence” มักถูกใช้แทนกันในงานวิจัยด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษา อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพฤติกรรมของนักศึกษารุ่นใหม่ที่เข้าเรียนในหลายสถาบันเพื่อให้ได้รับวุฒิการศึกษา นักวิชาการเริ่มแยกความหมายระหว่าง “การรักษาไว้ในสถาบัน” กับ “ความพากเพียรต่อเป้าหมายของนักศึกษา” ได้ชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะในกรณีของนักศึกษาที่มาจากกลุ่มรายได้ต่ำ ชนชั้นแรงงาน หรือเป็นนักศึกษารุ่นแรก (first-generation) ที่มักมีเส้นทางการศึกษาไม่ต่อเนื่องแต่มีความพยายามในการสำเร็จการศึกษาผ่านระบบหลังมัธยมศึกษาอย่างหลากหลาย

การคงอยู่มีมิติเชิงระบบ (Retention) และมิติเชิงบุคคล (Persistence) ที่ควรแยกพิจารณาอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่มีภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน การศึกษาที่ผ่านมาเน้นการวิเคราะห์นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา และในบริบทของประเทศตะวันตกเป็นหลัก ขณะที่งานวิจัยในประเทศไทย โดยเฉพาะในระบบการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยยังมีจำกัด งานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ด้วยการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาในบริบทของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการในระบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและหลากหลายมากขึ้น

แบบจำลองเชิงประจักษ์ของการคงอยู่ของนักศึกษา แนวคิดการคงอยู่ของนักศึกษา (Student Persistence) เป็นหัวข้อสำคัญในการศึกษาด้านการศึกษาระดับสูงมาหลายทศวรรษ โดยเฉพาะหลังการเสนอแบบจำลองของ Vincent Tinto (1975) ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญในการอธิบายกลไกการคงอยู่ของนักศึกษาในระบบการศึกษา โดยมีพื้นฐานแนวคิดจากทฤษฎีการฆ่าตัวตายของ Durkheim ที่ชี้ว่า หากบุคคลขาดความรู้สึกผูกพันกับสังคม จะนำไปสู่การแยกตัวและการตัดขาดจากระบบ เช่นเดียวกับนักศึกษาที่ขาดความรู้สึกผูกพันกับสถาบัน ย่อมมีแนวโน้มออกจากระบบก่อนสำเร็จการศึกษา

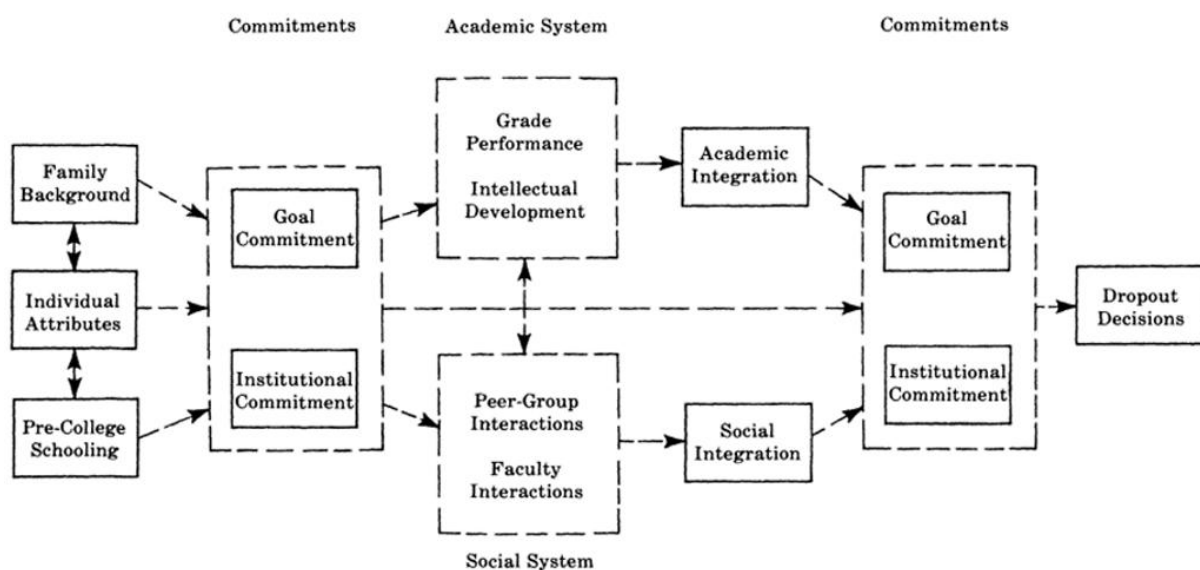
1. โครงสร้างของแบบจำลอง Tinto เสนอองค์ประกอบสำคัญของการคงอยู่ไว้ 3 ส่วนหลัก ได้แก่ (1) ปัจจัยเบื้องต้นของนักศึกษา (Pre-entry Attributes): เช่น พื้นฐานครอบครัว ผลการเรียน และแรงจูงใจ (2) การบูรณาการทางวิชาการและสังคม (Academic and Social Integration): ซึ่งเป็นหัวใจของแบบจำลอง (3) ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายและสถาบัน (Subsequent Commitment): ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจเรียนต่อหรือออกกลางคัน

การบูรณาการทางพฤติกรรม Bean (1980, 1981) ได้พัฒนาแบบจำลองที่เชื่อมโยงทฤษฎีองค์การกับพฤติกรรมของนักศึกษา โดยเสนอว่า การลาออกของนักศึกษาสามารถเทียบเคียงกับการลาออกจากงาน และได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านทัศนคติ ความพึงพอใจ และแรงสนับสนุนภายนอก เช่น ปัจจัยทางการเงินและครอบครัว

การบูรณาการมุมมองเชิงสถาบัน Pascarella (1986) ขยายแบบจำลองของ Tinto โดยเพิ่มมุมมองของ “หลายสถาบัน” แทนการเรียนรู้แบบสถาบันเดียว และเน้นว่าความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ ทั้งในและนอกห้องเรียน ส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจและการคงอยู่ นอกจากนี้ แนวคิดของ Cabrera et al. (1993) ยังรวมแบบจำลองของ Tinto และ Bean เข้าด้วยกันเพื่ออธิบายความคงอยู่ในระดับวิทยาลัย 2 ปีและในกลุ่มนักศึกษาชนกลุ่มน้อยได้อย่างครอบคลุมยิ่งขึ้น

แบบจำลองของ Tinto เป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยอธิบายพฤติกรรมการคงอยู่ของนักศึกษาได้อย่างเป็นระบบ โดยมีการบูรณาการปัจจัยพื้นฐานของผู้เรียน ความผูกพันทางวิชาการและสังคม และแรงจูงใจในการบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่ผ่านมามุ่งเน้นบริบทของการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศตะวันตก และยังมีข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้กับนักศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของประเทศไทย ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงนำแนวคิดของ Tinto ร่วมกับแนวคิดด้าน Self-Efficacy และการมีส่วนร่วมของ Astin มาพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุเพื่ออธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาในบริบทดังกล่าวอย่างเหมาะสม

ภาพที่ 1 โมเดลแนวคิดปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของ Tinto

แนวคิดของ Tinto นับเป็นรากฐานสำคัญในการทำความเข้าใจกลไกของการคงอยู่ของนักศึกษา โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับระบบวิชาการและระบบสังคม อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาล่าสุดในช่วงปี 2020–2023 พบว่า ยังมี “ช่องว่างของความรู้” อยู่ในด้านการประยุกต์ใช้แบบจำลองของ Tinto กับกลุ่มนักศึกษาที่อยู่ในบริบทของ ระบบการศึกษาทางเลือก เช่น การศึกษานอกระบบ และกลุ่มที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคม งานวิจัยนี้จึงมุ่งนำแนวคิดของ Tinto มาบูรณาการกับบริบทของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อสร้างโมเดลเชิงสาเหตุที่สามารถตอบโจทย์เชิงนโยบายและการจัดการศึกษาในระดับปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการทางสังคม (Social Integration) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่อธิบายปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันการศึกษา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อระดับความผูกพันและ

ความตั้งใจที่จะคงอยู่ในระบบการศึกษาจนสำเร็จการศึกษา (Spady, 1971; Tinto, 1975) หากนักศึกษาขาดความรู้สึกเชื่อมโยงกับสถาบัน ก็มีแนวโน้มจะออกกลางคันเพิ่มขึ้น

Spady (1970) เสนอว่า การบูรณาการทางสังคมเกิดขึ้นเมื่อทัศนคติ บุคลิกภาพ และความสนใจของนักศึกษา มีความสอดคล้องกับแนวปฏิบัติ ค่านิยม หรือบรรทัดฐานของสถาบัน และได้รับการยอมรับจากเพื่อนหรือบุคลากรในมหาวิทยาลัย การมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นมิตรและการได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนและคณาจารย์ช่วยให้เกิดความรู้สึก “เป็นส่วนหนึ่งของสังคม” ซึ่งถือเป็นการบูรณาการทางสังคม

Tinto (1975) ได้ขยายแนวคิดดังกล่าวโดยอธิบายว่า เมื่อนักศึกษาเข้าสู่สถาบันการศึกษา พวกเขาจะนำคุณลักษณะพื้นฐานติดตัวมาด้วย เช่น ค่านิยม ความเชื่อ หรือภูมิหลัง และเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มีคุณลักษณะแตกต่างกัน ความสามารถในการปรับตัวและสร้างความกลมกลืนกับระบบสังคมของสถาบันจะเป็นตัวกำหนดระดับของการบูรณาการทางสังคม Tinto แบ่งแนวทางของการบูรณาการทางสังคมออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) การมีความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการกับเพื่อนนักศึกษา 2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ 3) การปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์และบุคลากรของสถาบัน

ความสัมพันธ์ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ส่งผลให้เกิดการสื่อสารทางสังคม ความผูกพันเป็นกลุ่ม และการรับรู้ถึงการได้รับการสนับสนุน ซึ่งทั้งหมดเป็น “รางวัลทางสังคม” ที่ช่วยหล่อหลอมทัศนคติและแรงจูงใจในการศึกษาต่อ

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของแอสติน (Astin's Theory of Student Involvement)

Astin (1984) ได้พัฒนา “ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษา” (Student Involvement Theory) โดยมีรากฐานมาจากงานวิจัยระยะยาวเกี่ยวกับความพากเพียรของนักศึกษาวิทยาลัย (Astin, 1975) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จทางการศึกษาของนักศึกษาไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงทรัพยากรหรือปัจจัยแวดล้อมของสถาบันเท่านั้น หากแต่พึ่งพา “ระดับของพฤติกรรมการมีส่วนร่วม” ที่นักศึกษาแสดงออกระหว่างการศึกษากลับเป็นหลัก

แนวคิดหลักและสมมุติฐานสำคัญ Astin นิยามว่า การมีส่วนร่วม (Involvement) หมายถึง พฤติกรรมที่นักศึกษาใช้เวลาและพลังงานในการมีส่วนร่วมทั้งด้านวิชาการและชีวิตในมหาวิทยาลัย ซึ่งแสดงผ่านการเข้าเรียน สอบถามอาจารย์ มีส่วนร่วมในชมรม หรือกิจกรรมนักศึกษา ฯลฯ ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนสมมุติฐานสำคัญว่า “ยิ่งนักศึกษามีระดับของการมีส่วนร่วมสูงเท่าใด ก็จะมีแนวโน้มประสบความสำเร็จทางการเรียน และมีความตั้งใจศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษามากขึ้น” (Astin, 1984, 2014) แอสตินยังเน้นว่าการขาดการมีส่วนร่วม เช่น การไม่เข้าเรียน หรือการไม่มีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์หรือเพื่อนนักศึกษา เป็นสัญญาณของการเสี่ยงต่อการลาออกกลางคัน

การเปรียบเทียบกับทฤษฎีของ Tinto

ตารางเปรียบเทียบแนวคิดของ Astin และ Tinto แสดงให้เห็นว่า Astin มุ่งเน้นพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ในขณะที่ Tinto ให้ความสำคัญกับกระบวนการบูรณาการทั้งทางวิชาการและสังคม ดังสรุปได้ดังนี้

หัวข้อ	<i>Astin (1984) – Student Involvement Theory</i>	<i>Tinto (1975, 1993) – Student Departure Theory</i>
จุดเน้น	พฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม (Student Behavior)	การบูรณาการทางวิชาการและสังคม (Integration)
ปัจจัยหลัก	เวลาและพลังงานที่ทุ่มเทให้กับกิจกรรม	การมีปฏิสัมพันธ์กับระบบมหาวิทยาลัย
ผลลัพธ์	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจ	การคงอยู่ หรือ การลาออก (Persistence/Dropout)
ระดับการวิเคราะห์	ปัจเจกบุคคล	ปัจเจกบุคคล + บริบทสถาบัน

ในการสนับสนุนแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของแอสติน งานวิจัยและแนวคิดจากนักวิชาการหลายท่านได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของนักศึกษาในสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยว่าเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความคงอยู่ในระบบการศึกษา Bean (1983) ได้เสนอว่าการมีปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษากับอาจารย์ ตลอดจนเวลาที่นักศึกษาใช้ในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจที่จะศึกษาต่อหรือออกจากสถาบัน กล่าวคือ นักศึกษาที่มีความผูกพันกับสถาบันผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและความสัมพันธ์กับบุคลากรทางการศึกษาจะมีแนวโน้มที่จะคงอยู่ในระบบการศึกษาได้มากกว่า Paulsen และ St. John (1997) ได้นำเสนอโมเดลแนวคิดที่ผสมผสานการรับรู้ของนักศึกษาต่อบริบททางการเงินและพฤติกรรมภายในสถาบัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจของนักศึกษา โดยเฉพาะเมื่อพฤติกรรมและการรับรู้ของนักศึกษาปรับเปลี่ยนไปตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในระหว่างการศึกษา Kuh และคณะ (1991) ได้กล่าวถึงบทบาทของการมีส่วนร่วมว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทั้งด้านวิชาการและสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่ด้อยโอกาส เช่น นักศึกษาชาวแอฟริกันอเมริกัน การที่นักศึกษาได้มีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับทั้งเพื่อนร่วมชั้นและอาจารย์ รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดโดยมหาวิทยาลัย ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภักดีต่อสถาบัน

จากการสนับสนุนของนักวิชาการข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าแนวคิดของแอสตินเกี่ยวกับ “พฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม” ไม่เพียงแต่สอดคล้องกับมิติทางทฤษฎีเท่านั้น หากแต่ได้รับการยืนยันเชิงประจักษ์อย่างเป็นระบบ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของปัจจัยด้านพฤติกรรมต่อการคงอยู่และความสำเร็จของนักศึกษาในสถาบันการศึกษาดุษฎีบัณฑิต

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง : ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่มีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์คาดว่าจะสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จากสถานศึกษาที่อยู่ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปทุมธานี จำนวนทั้งสิ้น 1,645 คน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง อ้างอิงจากแนวคิดของ Hair et al. (2010) ที่เสนอว่า การวิเคราะห์ด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ควรใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 10–20 หน่วยต่อ 1 ตัวแปร ที่ต้องการประมาณค่า โดยในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรที่สังเกตได้รวมทั้งสิ้น 12 ตัวแปร จึงควรกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำไว้ที่ 240 คน อย่างไรก็ตาม เพื่อรองรับอัตราการตอบกลับที่อาจไม่ครบถ้วน ซึ่งโดยเฉลี่ยมักมีประมาณร้อยละ 80 ของแบบสอบถามที่แจกจ่าย (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเท่ากับ 387 คน เพื่อให้มั่นใจว่าจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับมานจะไม่น้อยกว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ และส่งผลให้การวิเคราะห์โมเดลมีความแม่นยำและแข็งแกร่งยิ่งขึ้น.

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา : แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยอาศัยการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสู่การกำหนดโครงสร้างและนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรตามกรอบแนวคิดการวิจัย และสร้างข้อคำถามตามตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับตัวแปรแต่ละด้าน โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) รวมถึงการทดสอบเชิงสถิติ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา เกรดเฉลี่ย และจำนวนภาคเรียนที่เข้าศึกษา รวมถึงคำถามว่าผู้ตอบคาดว่าจะจบการศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 หรือไม่ รวมทั้งหมด 5 ข้อ เป็นลักษณะการเลือกตอบแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และการเติมข้อมูล ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี กรมส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย การบูรณาการทางวิชาการ การบูรณาการทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตน และพฤติกรรมมีส่วนร่วม

การเก็บรวบรวมข้อมูล: ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนและเป็นระบบ ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์
2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยการส่งแบบสอบถามด้วย Google form ไปยังกลุ่มตัวอย่าง โดยสุ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากจำนวนนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่คาดว่าจะจบในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 387 คน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งสิ้นจำนวน 338 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.33 ของแบบสอบถามทั้งหมด เพื่อนำไปวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไปการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา ผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุพบว่า บว่ามีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา ได้แก่ ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย การบูรณาการทางวิชาการ การบูรณาการทางสังคม พฤติกรรมมีส่วนร่วม และการรับรู้ความสามารถของตน โดยปัจจัยแต่ละตัวมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการคงอยู่ของนักศึกษา

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2. เพื่อศึกษาขนาดอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา พบว่า พฤติกรรมมีส่วนร่วมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการคงอยู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($\beta = .615$) ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีขนาดอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($\beta = .131$) ส่วนการบูรณาการทางวิชาการพบว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการคงอยู่ที่ระดับ .05 ($\beta = -0.098$) ขณะที่การรับรู้ความสามารถของตนมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการคงอยู่ที่ระดับ .01 ($\beta = -0.134$) และมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงลบผ่านการบูรณาการ

การทางวิชาการ ($\beta = -0.029$) และอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกผ่านความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายและการบูรณาการทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($\beta = .048$) สำหรับการบูรณาการทางสังคมพบว่าไม่มีอิทธิพลทางตรง แต่มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกผ่านความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($\beta = .117$)

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดลแสดงให้เห็นว่า โมเดลเชิงโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีเยี่ยม โดยมีค่าไคสแควร์ (χ^2) = 21.027, df = 16, p-value = 0.176 ซึ่งอยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างจากข้อมูลจริง และค่าดัชนีความสอดคล้องอื่น ๆ ได้แก่ CFI = 1.000, TLI = 0.999, RMSEA = 0.995 และ SRMR = 0.013 ซึ่งแสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาได้อย่างเหมาะสมในบริบทของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี โมเดลที่พัฒนาขึ้นสามารถอธิบายพฤติกรรมและความตั้งใจของนักศึกษาในการคงอยู่ในระบบการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เชิงวิชาการและเชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ.

อภิปรายผล

ผลการศึกษาครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างปัจจัย ด้านจิตวิทยา สังคม และวิชาการ ที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี ซึ่งสามารถอภิปรายผลแยกตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย การบูรณาการทางวิชาการ การบูรณาการทางสังคม พฤติกรรมมีส่วนร่วม และการรับรู้ความสามารถของตน โดยปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการคงอยู่ของนักศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Tinto (1993) ที่ระบุว่า การคงอยู่ในระบบการศึกษาขึ้นอยู่กับระดับของการบูรณาการทั้งทางวิชาการและสังคม ซึ่งส่งผลต่อความผูกพันต่อสถาบัน ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khampirat (2013) และ Tangcharoen et al. (2019) ที่ชี้ว่าความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจของนักศึกษาที่จะอยู่ต่อหรือออกกลางคัน ขณะที่พฤติกรรมมีส่วนร่วมพบว่ามีอิทธิพลมากที่สุดต่อการคงอยู่ ซึ่งสนับสนุนแนวคิดของ Murtaugh et al. (1999) ที่ระบุว่า การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ส่งผลต่อการพัฒนาความผูกพันและลดโอกาสการหลุดออกจากระบบ สำหรับการรับรู้ความสามารถของตน พบว่ามีทั้งอิทธิพลทางบวกและทางลบ โดยผู้ที่มีความคาดหวังสูงอาจเผชิญแรงกดดันหากผลการเรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ดังนั้นการสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมกิจกรรมมีส่วนร่วม และสนับสนุนความมั่นใจในตนเองจึงเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มอัตราการคงอยู่ของนักศึกษา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า พฤติกรรมมีส่วนร่วมมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการคงอยู่ของนักศึกษาในระดับสูงสุด ($\beta = .615$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความผูกพันและลดการหลุดออกจากระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ Tinto (1993) และงานของ Burns et al. (2017) ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก ($\beta = .131$) และเป็นตัวแปรสื่อกลางระหว่างการบูรณาการทางสังคมกับการคงอยู่ ($\beta = .117$) สอดคล้องกับ Khampirat (2013) และ Tangcharoen et al. (2019) ที่ชี้ว่าผู้เรียนที่มีเป้าหมายชัดเจนจะมีแนวโน้มเรียนจนสำเร็จมากกว่า ในขณะที่การบูรณาการทางวิชาการมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบ ($\beta = -0.098$) อาจสะท้อนความท้าทายในการปรับตัวทางวิชาการ โดยเฉพาะในระบบการศึกษาของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ส่วนการรับรู้ความสามารถของตน มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมในทิศทางที่หลากหลาย โดยเฉพาะทางลบต่อการคงอยู่ ($\beta = -0.134$) ซึ่งแสดงถึงความจำเป็นในการส่งเสริมความมั่นใจของผู้เรียนควบคู่กับการให้การสนับสนุนที่

เหมาะสม โดยรวม ขนาดอิทธิพลของตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งให้เห็นความสำคัญของการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน และการสนับสนุนผู้เรียนทั้งด้านวิชาการและจิตใจ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องต่าง ๆ แสดงว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับดีเยี่ยม ซึ่งสะท้อนถึงการออกแบบโมเดลที่ครอบคลุมและตอบโจทย์ในเชิงวิชาการและการบริหารจัดการเชิงนโยบาย โดยเฉพาะในบริบทของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่นักเรียนมีความหลากหลายในด้านพื้นฐาน โอกาส และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่แสดงให้เห็นว่าการคงอยู่ของนักศึกษา (Persistence) เป็นผลลัพธ์ของกระบวนการแบบองค์รวม ซึ่งเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ของหลายปัจจัยทั้งในระดับจิตวิทยา พฤติกรรม และสังคม แสดงให้เห็นว่า การคงอยู่ของนักศึกษาในระบบการศึกษาของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดเพียงลำพัง แต่เป็นผลจากความเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรม แรงจูงใจ และการรับรู้ตนเอง โดยเฉพาะพฤติกรรมมีส่วนร่วมที่พบว่ามีอิทธิพลสูงสุดต่อการคงอยู่ สะท้อนว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยสร้างความผูกพันและลดโอกาสในการหลุดออกจากระบบ ขณะเดียวกัน ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายมีบทบาททั้งทางตรงและทางอ้อมในการส่งเสริมการคงอยู่ โดยทำหน้าที่เป็นตัวแปรสื่อกลางที่สำคัญระหว่างปัจจัยด้านสังคมและพฤติกรรมของผู้เรียน นอกจากนี้ ผลการศึกษาายังพบว่า การบูรณาการทางวิชาการไม่ส่งผลในทางบวกเสมอไป โดยเฉพาะเมื่อผู้เรียนรู้สึกว่าการบูรณาการหรือกระบวนการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับศักยภาพหรือบริบทของตน ในทำนองเดียวกัน การรับรู้ความสามารถของตนอาจนำไปสู่ความคาดหวังที่สูงเกินไปและสร้างแรงกดดัน ซึ่งอาจลดความตั้งใจในการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียน พร้อมทั้งส่งเสริมเป้าหมายที่ชัดเจนและความมั่นใจในตนเอง จึงเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างการคงอยู่ในระบบการศึกษานอกระบบอย่างยั่งยืน

สรุป

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ สามารถสรุปในภาพรวมได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา ได้แก่ พฤติกรรมมีส่วนร่วม ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย การบูรณาการทางวิชาการ การบูรณาการทางสังคม และการรับรู้ความสามารถของตน โดยพฤติกรรมมีส่วนร่วมมีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อการคงอยู่ ขณะที่ความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายมีอิทธิพลทั้งทางตรงและเป็นตัวแปรสื่อกลางสำคัญ การบูรณาการทางวิชาการและการรับรู้ความสามารถของตนมีอิทธิพลทางลบต่อการคงอยู่ ส่วนการบูรณาการทางสังคมส่งผลทางอ้อมในทางบวกผ่านความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่าแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการพัฒนาแรงจูงใจมีความสำคัญต่อการรักษานักศึกษาให้อยู่ในระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ หรือสถานศึกษา สังกัด ควรส่งเสริมพฤติกรรมมีส่วนร่วมของนักศึกษาอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านการเรียนรู้ กิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมพัฒนาตนเอง เพื่อสร้างความผูกพันกับการศึกษา นอกจากนี้ ควรสนับสนุนการพัฒนา

เป้าหมายทางการเรียนรู้ที่ชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้นการศึกษา และจัดกิจกรรมแนะแนวที่ช่วยกระตุ้นความมุ่งมั่นและแรงจูงใจภายในของผู้เรียน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 จากขนาดอิทธิพลที่พบ ควรมุ่งเน้นพัฒนาโปรแกรมหรือแนวทางที่ช่วยเพิ่มพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในรูปแบบที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน เช่น กิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้ผ่านชุมชน หรือการใช้เทคโนโลยีเพื่อการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ควรเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถตนเองในเชิงบวก และจัดระบบสนับสนุนทางวิชาการเพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกล้มเหลวหรือแรงกดดันจนกระทบต่อการตัดสินใจอยู่ในระบบการศึกษา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 ผู้บริหารและนักวิจัยสามารถใช้โมเดลนี้ในการวางแผนการวิจัยต่อยอดหรือพัฒนาเครื่องมือประเมินการคงอยู่ในกลุ่มนักศึกษาต่าง ๆ ได้อย่างมั่นใจ และโมเดลนี้สามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนานโยบายสนับสนุนด้านการศึกษาในระดับพื้นที่หรือระดับประเทศ โดยเฉพาะในระบบการศึกษาของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ที่ต้องการกลไกช่วยเหลือลดอัตราการออกกลางคัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการวิจัยแบบติดตามผล (Longitudinal Study) เพื่อตรวจสอบว่า ปัจจัยที่พบว่ามีอิทธิพลต่อการคงอยู่จะมีความคงที่หรือเปลี่ยนแปลงเมื่อเวลาผ่านไป และสามารถพยากรณ์แนวโน้มของการสำเร็จการศึกษาได้อย่างแม่นยำ

2.2 ควรวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักศึกษา เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์เชิงประจักษ์ และพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียนในระบบการศึกษานอกระบบอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). *รายงานสถิติการศึกษาและความเสมอภาคในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กสศ.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดล LISREL: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก (19 สิงหาคม 2542), 1–24.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รายงานผลการติดตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ระยะที่ 1 (2560–2564)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดปทุมธานี. (2566). *รายงานสถิติการลงทะเบียนและอัตราการจบการศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565*. ปทุมธานี: กรมส่งเสริมการเรียนรู้.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Astin, A. W. (1975). *Preventing students from dropping out*. Jossey-Bass.
- Astin, A. W. (1984). Student involvement: A developmental theory for higher education. *Journal of College Student Personnel*, 25(4), 297–308.
- Astin, A. W. (2014). Student involvement: A developmental theory for higher education. In *College student development and academic life* (pp. 251–262). Routledge.
- Bean, J. P. (1980). Dropouts and turnover: The synthesis and test of a causal model of student attrition. *Research in Higher Education*, 12, 155–187.

- Bean, J. P. (1981). *The synthesis of a theoretical model of student attrition* [Unpublished manuscript].
- Berger, J. B., & Lyon, S. C. (2005). Past to present: A historical look at retention. In *College student retention: Formula for student success* (pp. 1–30).
- Burns, A., Joyce, H., & Gollin, S. (2017). *Focus on speaking*. National Centre for English Language Teaching and Research.
- Cabrera, A. F., Nora, A., & Castañeda, M. B. (1993). College persistence: Structural equations modeling test of an integrated model of student retention. *The Journal of Higher Education, 64*(2), 123–139. <https://doi.org/10.2307/2960026>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2012). Do better schools lead to more growth? Cognitive skills, economic outcomes, and causation. *Journal of Economic Growth, 17*(4), 267–321. <https://doi.org/10.1007/s10887-012-9081-x>
- Knowles, M. S., Holton, E. F., & Swanson, R. A. (2015). *The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development* (8th ed.). Routledge.
- Kuh, G. D., Schuh, J. H., & Whitt, E. J. (1991). Some good news about campus life: How “involving colleges” promote learning outside the classroom. *Change: The Magazine of Higher Learning, 23*(5), 48–55.
- Metz, G. W. (2004). Challenge and changes to Tinto’s persistence theory: A historical review. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice, 6*(2), 191–207. <https://doi.org/10.2190/M2CC-R7Y1-WY2Q-UPK5>
- Metzner, B. S., & Bean, J. P. (1987). The estimation of a conceptual model of nontraditional undergraduate student attrition. *Research in Higher Education, 27*, 15–38.
- Murtaugh, P. A., Burns, L. D., & Schuster, J. (1999). Predicting the retention of university students. *Research in Higher Education, 40*(3), 355–371. <https://doi.org/10.1023/A:1018755201899>
- Pascarella, E. T. (1986). *Long-term persistence of two-year college students* (ASHE 1986 Annual Meeting Paper).
- Paulsen, M. B., & St. John, E. P. (1997). The financial nexus between college choice and persistence. *New Directions for Institutional Research, 1997*(95), 65–82.
- Reason, R. D. (2009). An examination of persistence research through the lens of a comprehensive conceptual framework. *Journal of College Student Development, 50*(6), 659–682.
- Spady, W. G. (1970). Dropouts from higher education: An interdisciplinary review and synthesis. *Interchange, 1*(1), 64–85.
- Tangcharoen, P., Srijamdee, S., & Chansamut, W. (2019). Educational administration strategies for enhancing school effectiveness under the Office of the Basic Education Commission. *Journal of Education and Social Development, 15*(2), 45–56.

Tinto, V. (1975). Dropout from higher education: A theoretical synthesis of recent research.

Review of Educational Research, 45(1), 89–125.

UNESCO. (2015). *Education for all 2000–2015: Achievements and challenges*. Paris: UNESCO Publishing.